

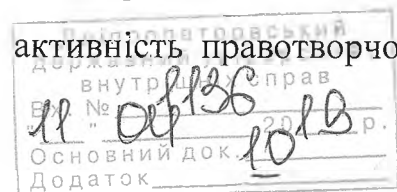
ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Миронюка Романа Вікторовича – на дисертацію Ул`яновської Оксани Василівни «Адміністративно-правові засади реалізації права на судовий захист в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Конституційно закріплений вектор розвитку України як демократичної, соціальної та правової держави нерозривно пов'язаний із гарантуванням реалізації права на судовий захист як одного із чинників забезпечення дотримання основних прав свобод та законних інтересів людини. Будучи невід'ємними атрибутами існування та розвитку демократично організованого суспільства та держави, належна реалізація права на судовий захист забезпечує утвердження верховенства права, законності та правопорядку, створює умови для уникнення появи правового нігілізму, наявність якого негативно впливає на процеси державотворення.

Вчені, аналізуючи проблему сутності права на судовий захист, реалізації вказаного права, наголошують на його безпосередньому зв'язку із правами людини. Невипадково на конституційному рівні право на судовий захист віднесено до основних прав людини і громадянина. Звернення до міжнародних стандартів у сфері судочинства дозволяє виділити низку стандартів незалежності судової влади, які виступають своєрідними «маркерами» гарантування реалізації права на справедливий суд та відповідності Конвенції про захист прав людини і основних свобод. У законодавстві України закріплено принцип незалежності судів як засадничий для функціонування усїєї судової системи.

Сучасне українське суспільство характеризується якісно новими тенденціями розвитку, глибинними перетвореннями політичних, економічних та соціальних основ суспільного та державного життя, інтеграцією в європейський простір, що спонукає активність правотворчої

діяльності, спрямованої на кардинальне оновлення чинного законодавства, що має адекватно відображати та забезпечувати правове супроводження трансформаційних процесів в Україні. Водночас активізація правотворчості почасти носить безсистемний характер, що на фоні збільшення нормативного масиву та наявності значної кількості прогалин і колізій, породжує такі негативні явища як зловживання суб'єктивним правом, недовіру до легальних способів захисту прав, зокрема судового, високий рівень корупції, прийняття незаконних рішень тощо.

Системний характер проблеми реалізації права на судовий захист визначає її дослідження у роботах різної галузевої юридичної спрямованості. Так, окремі її аспекти були піддані аналізу в роботах з конституційного права, організації судових і правоохоронних органів, цивільного права та процесу. Низка робіт з адміністративного права і процесу було присвячено дослідженню загальних та окремих питань захисту прав і свобод адміністративними судами і виконано до набуття чинності судовою реформою.

Вищезазначене визначає нагальну потребу оновлення наукових підходів та дослідження як загальнотеоретичних, так і галузевих проблем реалізації права на судовий захист, що у їх адміністративно-правовому аспекті відображає упорядковуючий вплив уповноважених інститутів держави на трансформаційні процеси, які об'єктивно відбуваються у судовій системі.

Отже, можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Ул'яновської О.В. являє собою нове за концептуальним підходом та шляхами його реалізації науковим дослідженням, в якому, спираючись на результати критичного аналізу існуючих наукових напрацювань, чинного законодавства, міжнародного досвіду з позицій науки адміністративного права теоретично обґрунтовано концептуальні положення, які стосуються вирішення проблеми забезпечення реалізації права на судовий захист в Україні, що обумовило актуальність теми дисертації, її наукове значення для розвитку

адміністративного права і процесу.

Належним необхідно визнати методологічний підхід щодо дослідження, що свідчить про достатній рівень володіння дисертанткою загальними та спеціальними методами наукового пізнання та вмінням використовувати їх для вирішення завдань, поставлених у роботі. Достатній рівень наукових узагальнень базується на системному підході. Були також використані інші методи, характерні для наукових робіт з юридичних наук: формально-юридичного аналізу, класифікації, юридичної компаративістики та побудови правової моделі. Методи наукового дослідження обрані із врахуванням його мети та предмету наукового аналізу - правової природи відносин щодо забезпечення реалізації права на судовий захист. Методи і прийоми доречно використані для формулювання авторських понять, висновків та рекомендацій, в тому числі – щодо внесення змін до чинного законодавства з метою забезпечення його адаптації до міжнародних стандартів належного судового захисту.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, рекомендації та висновки представленою дисертаційного дослідження є належним чином обґрунтованими та достовірними, оскільки обумовлені використанням судової практики адміністративних судів з питань захисту прав, свобод, законних інтересів у публічно-правових відносинах, практики притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; базуються на останніх наукових дослідженнях у галузі адміністративного права, теорії права; враховують європейський досвід у даному напрямку та судову практику. Привертає увагу використання правових позицій Конституційного Суду України, опрацювання рішень Європейського суду з прав людини, міжнародних стандартів у сфері судочинства, використання проектів законів щодо вдосконалення судоустрою і статусу суддів та їх критичний аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у виявленні правових

закономірностей розвитку адміністративно-правові засад реалізації права на судовий захист в Україні, що здійснено уперше в науці адміністративного права. В основу виявлення закономірностей розвитку покладено сучасні принципи у сфері захисту прав та свобод громадян, теоретико-правові підходи щодо уніфікації та упорядкування засобів реалізації зазначеного права, спираючись на Конвенцію про захист основних прав і свобод громадян, вимоги, передбачені міжнародними стандартами щодо вдосконалення національних засобів правового захисту, що унеможлиблює обмеження прав людини і громадянина.

З урахуванням сучасних підходів, наявних у юридичній науці, дисертанткою сформульовано основні параметри проблеми, яка вирішується у дисертаційній праці, та концептуальні засади їх розв'язання, а також спрямовує одержані результати на виявлення і формулювання сучасних обґрунтованих пропозицій і рекомендацій організаційного та правового змісту щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання реалізації права на судовий захист.

Загальне позитивне враження від представленого дослідження підкріплюється результатами, які характеризують його **наукову новизну**.

Зокрема, авторкою уперше запропоновано підхід щодо здійснення характеристики адміністративно-правових засад реалізації права на судовий захист у широкому значенні - з позиції забезпечення реалізації права як цілеспрямованого впливу визначених законодавством адміністративно-правових засобів – організаційних і процесуальних .

Адміністративно-правовими засадами забезпечення реалізації права на судовий захист визначено цілеспрямований вплив суб'єктів забезпечення, які мають адміністративну матеріальну і процесуальну правосуб'єктність щодо організації та здійснення діяльності з реалізації вказаного права. Доведено доцільність здійснення характеристики адміністративно-правових засад забезпечення реалізації права на судовий захист з позиції цілеспрямованого впливу визначених законодавством адміністративно-правових засобів.

Привертає увагу положення щодо доцільності застосування двох аспектного підходу до виділення адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення реалізації права на судовий захист з-поміж інших відносин: характер регулюючого впливу правової норми із виокремленням впливу, притаманного нормам адміністративного права; суб'єктної складової відносин у сфері забезпечення реалізації права на судовий захист, коли суб'єкт відповідних відносин наділений адміністративною правосуб'єктністю.

Наукові здобутки роботи представлені положеннями щодо розмежування гарантій права на судовий захист і гарантій реалізації зазначеного права як загального і частки. Будучи невід'ємно пов'язаним виділені гарантії формують систему реалізації права на судовий захист із врахуванням соціально-політичного середовища та правових проблем.

Інші положення наукової новизни, які сформульовані уперше стосуються конкретних положень теоретико-правової моделі реалізації права на судовий захист, якими охоплено адміністративно-правові засоби – організаційні та процесуальні, а також сутнісні питання реалізації кадрової політики у судовій системі, що безпосередньо впливає на здійснення належного судового захисту прав, свобод, законних інтересів. До процесуальних засобів віднесено ті, які застосовуються у межах окремих гарантій судового захисту та пов'язані із забезпеченням доступу до правосуддя, основними правами і свободами людини, обумовлені міжнародними стандартами у сфері судочинства: реалізація права на звернення до адміністративного суду; належна правова процедура судового розгляду справи адміністративної юрисдикції, необхідність встановлення якої впливає з вимог Рекомендації Rec (2004) 6 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо вдосконалення національних засобів правового захисту.

У дисертації обґрунтовано поняття контролю за діяльністю суду та суддів - діяльність уповноважених суб'єктів, на підставі норм діючого

законодавства, який спрямований на забезпечення режиму законності і дисципліни у внутрішньоорганізаційній та зовнішньоорганізаційній діяльності останніх. Вказано, що сутність контролю визначає його роль і значення як засобу забезпечення реалізації права на судовий захист, враховуючи, що контроль характерний для правового режиму законності, існування якого є умовою реалізації вказаного права. Викликає неабияку зацікавленість положення про фактичну відсутність цілісної системи контролю за діяльністю суду та судів, оскільки значна кількість суб'єктів здійснення контролю реалізує відповідні повноваження в межах виконання інших завдань та функцій.

Серед наукових положень новаційного характеру слід виділити обґрунтоване поняття якісного кадрового забезпечення діяльності судів, в основу якого покладено цілеспрямовану адміністративну процедуру та правову можливість оцінювання якості діяльності суддів щодо дотримання прав і свобод людини і громадянина.

Формуванню цілісного уявлення про якісне кадрове забезпечення діяльності судів сприяє підхід, за яким обґрунтовано принципи управління якістю кадрового забезпечення, на засадах яких має ґрунтуватись діяльність суб'єктів, уповноважених здійснювати кадрове забезпечення: а) формування та впровадження кадрової політики відносно комплектування суддівського корпусу; б) популяризація цієї політики, широке висвітлення у засобах масової інформації для підвищення обізнаності, мотивації щодо її реалізації; в) забезпечення законності, неухильного дотримання вимог чинного законодавства при визначенні заходів, спрямованих на реалізацію кадрової політики формування суддівського корпусу та їх здійсненні; д) забезпечення розробки, впровадження та підтримання результативної та ефективної системи управління якістю кадрового забезпечення діяльності судів; е) прийняття та виконання управлінських рішень у межах системи управління якістю кадрового забезпечення діяльності судів у суворій відповідності чинного законодавства; ж) контроль та моніторинг

функціонування системи управління якістю кадрового забезпечення діяльності судів, визначення проблемних питань функціонування та опрацювання шляхів їх вирішення.

Вказані положення наукової новизни можуть бути використані для проведення наукових досліджень, удосконалення чинного законодавства, особливо тієї його частини, яка стосується гарантування реалізації права на судовий захист, що набуває особливого значення в умовах євро інтеграційних процесів, що відбуваються в Україні, і актуалізують формування ефективних і дієвих заходів і засобів дотримання прав людини та гарантій їх захисту.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні теоретичні висновки та практичні рекомендації, що містяться у дисертації, викладені у тридцяти публікаціях, серед яких: одна монографія, сімнадцять наукових статей у фахових наукових виданнях України, чотири статті, опубліковані у зарубіжних наукових юридичних виданнях, а також вісім тез доповідей на науково-практичних конференціях і круглих столах.

Усі основні висновки і рекомендації, отримані в процесі здійснення дослідження, знайшли відображення у наукових публікаціях.

Дисертаційне дослідження виконане авторкою самостійно з використанням останніх досягнень теорії адміністративного права. Усі сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень авторки. Авторка для аргументації власних положень і висновків використовувала напрацювання інших учених, на які обов'язково робилися посилання.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Встановлюючи значущість для науки і практики результатів дослідження, проведеного Ул'яновською О.В., варто вказати, що воно

вирішує наукову проблему, що виявляється у визначенні адміністративно-правових засад забезпечення реалізації права на судовий захист в Україні й можуть бути основою для подальших наукових досліджень з відповідної проблематики, а також містить висновки та пропозиції, що можуть бути використані для вдосконалення чинного адміністративного законодавства.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватись при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Адміністративний процес» у вищих навчальних закладах, які готують юристів.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Ул`яновською О.В., необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту:

1. У підрозділі 1.2 до усталених наукових положень, присвячених характеристиці об'єкта відносин у сфері забезпечення реалізації права на судовий захист як предмета адміністративно-правового регулювання, виділено положення, які стосуються обґрунтування існування державно-управлінських відносин щодо внутрішньої організації функціонування судів. Не заперечуючи принципово проти саме такого напрямку наукових досліджень, тим не менше вдається неоднозначним характеристика саме як управлінських зазначених видів правовідносин.

2. В роботі обґрунтовано пропозиції щодо перспективних напрямків розвитку процесуального законодавства, відповідно Рекомендаціям Рес (2004) 6. Зокрема мова йде про чітке визначення судової юрисдикції, що унеможливує зволікання з питань прийняття справи до розгляду; формування ефективного позасудового захисту, що передбачає не тільки встановлення щодо суб'єктів правового захисту правосуб'єктності, яка дозволяє у найкоротший строк вирішити справу, але й належну правову процедуру позасудового захисту. Однак, як відомо, у новій редакції Кодексу адміністративного судочинства України конкретизовано норми щодо судової

адміністративної юрисдикції, а проблематика ефективного позасудового захисту дещо виходить за межі предмету представленої роботи. У зв'язку із зазначеним, наведені пропозиції потребують додаткових пояснень

3. У підрозділі 2.2 аналізуються питання громадського контролю діяльності судів і суддів, зокрема – найбільш актуальне, яким на сьогодні є питання про діяльність груп громадського спостереження, громадських рухів, мирних громадських зібрань, громадських ініціатив та ін. У зв'язку з цим можливим і доцільним є формування пропозицій до чинного законодавства у напрямку вдосконалення правового регулювання відносин контролю за участі зазначених суб'єктів.

4. У підрозділі 3.3 зазначено про необхідність застосування наукового підходу до організації діяльності судів. Погоджуючись, в цілому із такою пропозицією, тим не менше, слід конкретизувати положення щодо сутності такого наукового підходу.

5. В роботі вірно вказано про те, що право на звернення до суду є складовою права на судовий захист, яке в свою чергу належить до основних прав та свобод людини і громадянина (п.4.3). У зв'язку з цим виникає додаткове питання, які саме пропозиції слід внести до законодавства з метою приведення у відповідність міжнародним стандартам судового захисту.

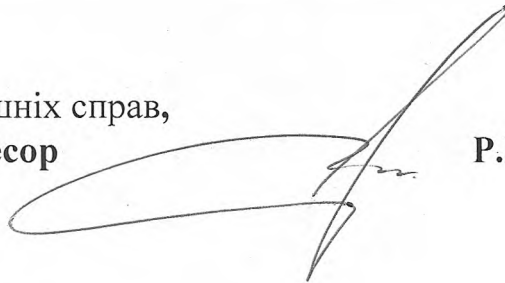
В цілому зазначені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і характеризують її новаторський характер та складність предмету наукового аналізу, що викликає бажання дискутувати.

На підставі викладеного можна зробити наступний в и с н о в о к: дисертація Ул'яновської Оксани Василівни «Адміністративно-правові засади реалізації права на судовий захист в Україні» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему розкриття сутності правової природи адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення реалізації права на судовий захист в Україні, що обумовлює коло й перелік адміністративно-правових засобів, специфіку їх

застосування, а також обґрунтування напрямків вдосконалення правового регулювання відносин у цій сфері у контексті міжнародних стандартів гарантування права на справедливий суд та формування теоретичної основи адміністративних процедур, спрямованих на забезпечення реалізації права на судовий захист. Вирішення вказаної проблеми шляхом формування теоретичної моделі адміністративно-правових засад реалізації права на судовий захист має значення для розвитку науки адміністративного права. Дисертаційна робота відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо докторських дисертацій, а її автор – Ул'яновська Оксана Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Р.В. Миронюк

